

МУЗИЧНІ ВОГНІ ФЕСТИВАЛЮ "СТРАВІНСЬКИМ ТА УКРАЇНА"

ТРАДИЦІЇ З 16 до 18 червня три дні поспіль Луцьк, Рівне, Замость та Устилуг один за одним запалювали музичні вогні на честь Ігора Стравінського. У святкових заходах, організованих Волинською обласною філармонією, Спілкою польських композиторів м. Кракова, Генеральним консульством РП у м. Луцьку, за підтримки української культури і туризму обласного управління, Міністерства культури і туризму України, найактивнішу участь узяли польські музиканти – голова спілки композиторів Кракова Ежи Станкевич (він же – співавтор фестивалю), композитор Ришард Клісовські, органіст Кшиштоф Лятал, інструментальне трио "Bluette", а також фортепіанний дует із Дрогобича, симфонічний оркестр Хмельницької філармонії та, здається, вже друге відоме українське скрипалька Анна Савицька.

Учасників фестивалю (за винятком Анни Савицької, яка, як було зазначено в програмі концерту, представляла Австрію) визначало музичне обличчя проекту, його жарово-стильово домінує. Нею стала музика ХХ століття – українська та польська. Деяким "випадінням" із такого контексту виявилася концертна програма Хмельницького симфонічного оркестру, складена, в основному, з класичних, з відчутним тяжінням до "легкого жанру", творів (і послідовним дотриманням лінії щодо її поділового, крок за кроком, "полегшення": "Слов'янський танець" А. Дворжака + фрагменти із "Арлезіана" Ж.Бізе + фрагменти з сюїти "Родео" А. Колленда + попури на теми "Порги і Бессе" Дж. Гершвіна).

Найголовішим "відкриттям" фестивалю, в тому числі для луцьких, стали твори самого Ігора Стравінського. Адже попри відому в академічних колах "обережність" у ставленні до музики І. Стравінського на фестивалі все ж прозвучали (і цим ми, в першу чергу, завдячуємо Сергієві Єфіменку) фрагменти "Весни свяченої", "Жар-птиці", "Аполлона Мусягета", а також дві ранні пісні І. Стравінського на вірші С.Горьодського. Останнім випала честь відкриття фестивального дійства. А хоча композитор І. Стравінський на цьому фестивалі постає перед слухачем далеко не у повному обсязі своєї спадщини, проте про її різнобійний характер при бажанні можна було скласти уявлення "на основі архаїчно-дзвонювого колориту "Весни свяченої" (і "Росянки", вібрунучи значущі танцю царівни із "Жар-птиці", аристократично елегантного мелодизму Па-де-де з "Аполлона Мусягета", тендітної лірики "Весняних хоріводів" з одного боку та

напруженого енергетизму "Гри двох міст" з іншого. Немов весняна гроза, руйнівна й очищувальна одночасно, фрагменти "Весни свяченої" увінчали авторську ліній фестивалю" (і це, очевидно, не випадково, адже, як відомо, більша частина балету була створена в Устилузі).

Відкриття фестивалю пройшло в інтелектуальній, із легким відтінком аристократизму, атмосфері музико-садиби І. Стравінського (які тільки почуття не переповнюють, коли вперше ступаєш на Липову алею І. Стравінського?), Сюди, до Устилуга, приїхали організатори фестивалю та найбільші ентузіасти. Після урочистостей, на яких із привітаннями виступили Василь Ворон, Ежи Станкевич, Володимир Лисюк та Олена Огнева, тут відбувся свій концерт фестивалю за участю артистів Волинської філармонії (Ірина Малашевської (концертмейстер Тетяна Лузанова) та струнного квартету "Cantabile". Поряд із аперемішкою із Стравінським і це було абсолютно природно й органічно "звучала музика сучасних українських композиторів: дослівні Л. Дичко, романс Ю. Максименка, "Мелодія" М. Скорика, струнний квіртет: В. Герасимчука та "Легка п'єса" В.Тимошинського. Остання, не зважаючи на нестачу об'ємності звучання (п'єса написана для струнного оркестру), просто таки зачарувала слухача лукавою грацією своєї вишуканої форми. По завершенні концерту всі бажали, оглянувши експозицію музею, отримали можливість прослухати імпровізацію неперевіршеної в ролі екскурсовода пана Олени Оневої.

Після приїзду до Луцькахід фестивалю різко звернув у русло авангарду. Абсолютно не готовий до цього і тому остаточно

спантеленим слухач потрапив у пастку. Тому великий відсоток із тих небагато "шукачів пригод", що були присутніми в залі на авторському концерті професора Вроцлавської музичної академії, автора напрацювань у художньо і технологічному плані електронно-комп'ютерних композицій Ришарда Клісовські, так і не дав собі ради в осмисленні і прийнятті побаненого і почутого. Сивочільне маестро – одинока фігура на сцені, низько схилена над технічними приладами, розміченими на звичайнішому собі столі, на підлозі біля якого, але так, що його добре було помітно, прозвічно розташовувався звичайніший собі портфель. Перший твір "Луцькі Голості", присвячений пам'яті жертв терору Сталіна та Гітлера, з його гранично гіпнотичним експресіонізмом, справив таке сильне враження, з несподіваним пригрозлив настільки, що його цілком законним емоційне неприйняття мимоволі (у формі підписаної настанови) відбулося, очевидно, на ставленні до всіх інших, досить різних за змістом і стилістикою творів Р. Клісовські. Саме тому, мабуть, забавні сонористичні ефекти композиції "Mantra-Tantra", задекларованої як "портрет композитора", а також різноманітні поетично-музичні знахідки в "Anantes-Emanation" (за текстами з Упанішадів) та двомовного (польсько-італійського) "Vers-Alya", практично, почути не були. Більше того, блідо-невразлими в таких умовах, очевидно, здалися приглушена печаль Сонати-фантазії для скрипки соло і навіть відверті веселощі "Джазової сонати з епілогом" (фіналу Триптиха для 3-х джазменів та аудіозапису). Таким чином, як не шкода, але твори Ришарда Клісовські, навіть з огляду на розголосення в ЗМІ інформацію про те, що композитор народився і майже всім роками прожив у Луцьку (1937-1945), фактично пройшли повз увагу вишуканої публіки, не будучи оцінені ніяк як слід.

Тим більше несподіванкою став вечірній концерт першого дня фестивалю, на якому відбулася репрезентація інструментального твору з Кракова "Bluette" у складі лауреатів щонайпрестижніших міжнародних конкурсів фестивалю Анни Бочар (фортепі-

ано), Беати Урбанек (віолончель) та Пьотра Лято (кларнет). Цей концерт, до речі, став чи не найбільш удачею проекту. Адже щонайвищий артистизм, вражаюча виконавська і художня майстерність виконавців, гармонійна ривнавага і співзвучність учасників ансамблю, із стильовий універсализм були вдало доповнені оригінальним репертуаром – творами цілком новими або ж виконуваними не так часто, як вони на те заслуговують. На цьому концерті уважний слухач зробив для себе, як мінімум, три художні відкриття. По-перше, познайомився з дуже цікавим прикладом австро-німецького романтизму – кларнетного трио Александра Цемліньскі, композитором достатньо відомим у Європі, але в Україні знимим, в основному, у якості вчителя А. Шенберга, та, до речі, С.Людкевича (І!). По-друге, отримав дуже приємне враження від доробку сучасних польських композиторів (5 маленьких вальсів для фортепіано М. Стаховські та Quasi Furtel III для кларнета солю М. Хижиньскій) і нарешті – до глибини душі насолодився чудесним з усіх поглядів "Патетичним трио" М. Глінки.

Другий день фестивалю був не менш інтенсивним і насиченим, ніж перший, проте, очевидно, не настільки контрастним і "епатажним" у цілому. Він розпочався роботою наукової конференції "Стравінський та Україна", яка відбулася в Інституті мистецтв ВДУ ім. Лесі Українки і почесними гостями якої люб'язно погодилися бути кандидат історичних наук Олена Огнева, польський музиколог, фахівець із проблем сучасної музики Ежи Станкевич та заслужений діяч мистецтв України, голова Волинського осередку Національної спілки композиторів України Віктор Тимошинський. Великою мірою завдяки їм робота конференції, присвячена, в основному, проблеми традицій І. Стравінського в творчості сучасних композиторів, набула різнобічного висвітлення. Олена Огнева, в цілому окресливши тему "Стравінський і Україна", сфокусувала увагу на проблемі дослідження матеріалів Базельського архіву композитора. Ежи Станкевич висвітлював основні напрями своєї наукової праці (дослідження творчості Ф.

Мартіна, О. Мессіана, К. Регемає та І. Стравінського). К. Регемає (батька) і К. Регемає (сина) та організаційно-фестивальної діяльності, якою займається ось уже близько 20 років (був організатором "монографічних" фестивалів Ф. Мартіна (1991 р.) та С. Мессіана (1989 р., 2002 р.), а від 1994-го є директором щорічних Міжнародних днів музики композиторів Кракова). На завершення конференції прозвучали дві доповіді (кандидатів мистецтвознавства Вікторі Драганчук та Ольги Коменди), присвячених вивченню творчості В. Тимошинського, в тому числі і в аспекті успадкування композитором здобутків І. Стравінського.

З Інституту мистецтв поле діяльності фестивалю перемістилося до Кафедрального собору св. ап. Петра і Павла. Там розпочався концерт організаторів, виртуоза, викладача Краківської музичної академії Кшиштофа Лятала, в минулому стипендіата "Моцартеума" й учня Н. Гарнокурта, а тепер, окрім усього іншого, – автора трьох дисків із записами творів І.С. Баха (I, II) та сучасних композиторів (III). Зазначені пріоритети швидко дали про себе знати в концерті, програма якого, побудована хронологічно, представляла ряд творів, написаних для органу за останні чотириста років, у т. ч. твори Я. Подбельскі, М. Сужинські, Ц. Франка, Т. Махла, Л. Верна. Особливо яскравими і художньо довершеними виявилися, з одного боку "кантата Г. Гурецькі, з іншого – ефектними гронами хроматичних кластерів та серіями реєстрово-динамічних контрастів, з іншого" "Одровнення вічної церкви" О. Мессіана, з його могутньо-величю статикою надзвичайно масивних акордових колонад. У їх суєспівстві начебто абсолютно скромно і безпретензійно, на перший погляд, виглядали твори І.С. Баха (Фантазія G-dur та хоральна прелюдія "Людиги", оплакуй свої гроби), але (о диво!) насрадли вони були такіх глибокими та всеохопними, як і Весвіт.

Примісним завершенням другого дня фестивалю став концерт фортепіанного дуєту у складі Олександра Німилевича та Уляни Мольки. Дрогобиччани привезли із собою твори В. Баркаускаса, Ю. Лудько, Л. Дичко, М. Скорика та І. Стравінського. В центрі кон-

церту розмістилися Andante Drammatico з "Драматичного триптиху" Лесі Дичко та "argo lamentoso (під враженням Скілзької трагедії) Богдани Філюк. Твори ж І. Стравінського (Танок царівни із "Жар-птиці" та М. Скорика (Capriccio) надзвичайно гарно резонували між собою, ефектно обрамлюючи програму концерту, останнім номером якої була вперше, настільки мені відомо, виконувана в Луцьку трагікомічна п'єса-фарс – аранжування М. Скорика "Елізі" Л. Бетховена (ого-го!) скільки нових і, що особливо вражаюче, "гротеско-патетичних" відтінків умістила вона!).

Міцною фінальною крапкою Третього музичного фестивалю "Стравінський та Україна" став блискучий виступ лауреатки міжнародних конкурсів Анни Савицької, яка виконала "великий" скриповий концерт П.Чайковського G-dur у супроводі симфонічного оркестру Хмельницької філармонії (кер. заслужений діяч мистецтв України Сергій Леонів). Дивовижне поєднання в цій юній "золотоволиці" віртуозного володіння скриповою технікою, тонкого чуття музичної форми та рідкісної чистоти виконавсько-художнього стилю (і це, враховуючи те, що Анні однаково півдаливі як і, стилістика, до прикладу, П.Чайковського, так і В.Сильвестрова!) подарувало луцьчанам ні з чим не зрівняну насолоду спілкування з мистецтвом найвищого рівня (особливо відтунту, наприклад, у порівнянні, з недавнім, але таким, як і встигли багато кому, унаближати оскому", концертна миста Шукта).

Таким чином, цілком виправдані сподівання, третій музичний фестиваль "Стравінський та Україна" стався в'ясаж як яскравий, змістовний, високоартистичний, і тому, безперечно, варто якнайширше уваги мистецькій проект. Він промайнув, немов один шалений день, залишивши за собою яскравий, думний ("віс" надзвичайно сильно хочеться вірити) знайдує своє продовження в новій зустрічі з Ігорем Стравінським!

Ольга КОМЕНДА,
кандидат мистецтвознавства,
член Національної спілки композиторів України.